

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА ПОПИТ І ПРОПОЗИЦІЮ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ

© Тивончук І.О., Тивончук О.І., 2011

Сучасна економіка, яка швидко розвивається, потребує все більше і більше різноманітних ресурсів, які є обмеженими. Проте обмеженість ресурсів – відносне поняття. На нього впливає багато чинників, зокрема те, чи є ресурси відновлювальними, чи підлягають багаторазовому використанню, чи вони є не відновлювальними. До цих останніх відносяться вуглеводні енергоносії, насамперед газ і нафта.

Попит на енергоносії залежить від енергомісткості виробництва окремих видів благ, яка розраховується як кількість витрачених енергоносіїв в натуральній формі на одиницю продукції. Одним із основних чинників впливу на її величину є науково-технічний прогрес та інновації. Саме вони суттєво знижують енергомісткість продукції. Можна стверджувати, що сучасні технології заперечують теорію щодо абсолютної обмеженості невідновлювальних ресурсів, яка знайшла свій яскравий вираз в рапорті Римського клубу “Границі зростання”. В цьому документі, який з’явився у 1960 р., наприклад, стверджувалося, що запасів нафти на нашій планеті за існуючих тоді темпів її видобутку вистачить на 30 років [1].

Під впливом НТП відносні витрати на видобуток і споживання енергоносіїв, не дивлячись на їх зростання в абсолютному вимірі, мали тенденцію до зниження впродовж другої половини ХХ ст. Це було результатом кращого використання ресурсів, впровадження нових технологій їх видобутку, появою альтернативних джерел енергії – сонячної, вітряної, біотехнологій та інших. Великі якісні зміни відбулися і в галузі транспортування ресурсів, світ покритися сіткою газо- і нафтопроводів. Перевезення нафти здійснюється гігантськими танкерами, що різко зменшують вартість їх перевезень.

Про зміни, які відбулися в споживанні енергоресурсів, свідчить такий факт: у відповідь на дефіцит бензину у 70-ті рр. ХХ ст. Західні країни застосували нові технології, що призвело до різкого зменшення споживання автомобілями пального на 100 км пробігу. Лише впродовж 80-х рр. минулого століття споживання енергії на одиницю ВВП зменшилось на 20 %.

Багато економістів вважає, що можливості нових технологій щодо енергозбереження повністю не використовуються, особливо після падіння цін у 1986 р. Пояснюється це, зокрема, тим, що нафтовий бізнес вбачає в нових технологіях одержання енергії свого головного конкурента і не завжди зацікавлений в їх розвитку.

В нафтовому секторі України інновації використовувались вкрай недостатньо, а додаткове зростання потреб забезпечувалось шляхом зростання імпорту.

Щодо пропозиції енергоносіїв – нафти і газу, то вона впродовж другої половини ХХ ст. та на початку ХХІ ст. помірно зростала за рахунок експлуатації нових родовищ. Однак споживання нафти і продуктів її переробки зменшувалось. Так, в США за 2009 р. виробництво нафти в порівнянні з 2008 р. зросло на 7 %, а її споживання за цей період впало на 4,9 % [2].

Фінансово-економічна криза, що призвела до різкого підвищення цін на нафту, висвітлила цілий ряд проблем, які наростали у паливно-енергетичному секторі. На зростання цін на нафту зробили вплив “важкі” капіталомісткі технології, пов’язані з видобутком високов’язкої нафти. У світі відкрито 1680 родовищ такої нафти, запаси якої становлять 750 млрд. тонн [2]. Спостерігається також тенденція до зростання власного видобутку нафти, яка часто буває дорожчою.

Різко збільшується попит на нафту зі сторони Китаю, Індонезії, Бразилії, економіка яких швидко розвивається і в яких проживає понад 3,3 млрд. чоловік.

У середньостроковій перспективі високі світові ціни на нафту будуть стимулювати пошуково-розвідувальні роботи і освоєння нових родовищ. Особливо перспективною є розробка вуглеводів на шельфі Льодовитого океану та у важкодоступних районах північного Сибіру. Такі роботи потребують величезних капіталовкладень, що впливатиме на вартість нафти.

З іншого боку, високі ціни на нафту стимулюватимуть використання нових технологій у галузі енергозбереження і перехід на види палива, альтернативні вуглеводним.

Яку роль будуть відігравати вуглеводи у розвитку світової економіки у віддаленій перспективі і як будуть змінюватись їх витрати на одиницю продукції? На це питання у певній мірі дає імовірний прогноз структури паливно-енергетичного комплексу до 2030 р. Згідно з цим прогнозом сумарно глобальне споживання енергії перевищить 17 млрд. тонн. Частка вуглеводнів становитиме понад 9 млрд. тонн умовного палива. З них щорічно понад 5 млрд. тонн припадатиме на нафту, близько 4 трлн. м³ – на газ, близько 5 млрд. тонн – на вугілля. На ядерну енергетику припадатиме лише 854 млн. тонн умовного палива [3].

Ефективне розв'язання проблеми енергоносіїв є ключовим перспективним завданням для всіх країн світу. Без цього неможливо забезпечити сталий гармонійний розвиток суспільства. Промислово-розвинені країни прагнуть вирішити цю проблему шляхом забезпечення стабільних, безпечних джерел сировини і палива. Такі умови вони хочуть створити, зокрема, на Близькому Сході, в Афганістані і Центрально-Азійському регіоні. На ці регіони припадає до 40 % усіх світових запасів природного газу, більше 15 % геологічних запасів нафти, близько 20 % урану, а також великі запаси поліметалічних руд і рідкоземельних металів [4]. Проте використати цей потенціал в інтересах промислово-розвинених країн надзвичайно складно, оскільки вони зустрічають великий спротив з боку ряду держав даних регіонів.

Отже, вуглеводна енергія, зокрема нафта й газ, і надалі відіграватимуть провідну роль у розвитку економіки. За цих умов конкурентна боротьба на світовому ринку за джерела енергоносіїв буде посилюватись.

1. Медоуз Дон. *Пределы роста. 30 лет спустя* / Медоуз Дон., Рандерс Й., Медоуз Ден.; пер. с англ. – М.: ИКЦ “Академкнига”, 2007. 2. Бурлака Г. *Переробка нафти стає “інтелектуальнішою”* / Г. Бурлака // *День*. – 2011. – № 71. 3. Лукін О. *Сланцевий газ може змінити ресурсну базу* / О. Лукін // *Урядовий кур'єр*. – 2010. – № 113. 4. Калашиников М. *Третий проект. Точка перехода.* / М. Калашиников, С. Кузусев. – М.: АСТ, Астрель, 2006. – 736 с.

Н.С.Тимошик

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

© Тимошик Н.С.

Міжнародна торгівля й тепер виступає особливою формою міжнародних економічних відносин, яка відображає стан і перспективу руху різних груп товарів між національними економіками та внутрішньо- і транснаціональними компаніями і розглядає світ як єдиний простір для господарювання. Стан ринкової економіки в Україні посилює необхідність теоретичного дослідження значної кількості питань, пов'язаних з виробництвом та реалізацією товарів на зовнішньому і внутрішньому ринках.

В зв'язку з цим доцільно згрупувати чинники, що впливають на зниження ефективності експортного потенціалу нашої держави. Сюди можна віднести:

- загальний стан економіки країни;
- великий зовнішній борг;
- раціональність управління зовнішньоекономічною діяльністю;
- нерозвиненість інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності;
- невисокі конкурентні можливості продукції вітчизняних підприємств;
- перевищення собівартості більшості товарів рівня ціни на світовому ринку;